

van Mažuranić - Smrt Smail Age Čengića

Beleske o piscu:

Mažuranić, Ivan (Novi Vinodolski, 18. 7. 1814. - Zagreb, 4. 8. 1890.), pjesnik i političar. Pravo završio u Zagrebu. Nastavnik na gimnaziji u Zagrebu, advokat u Karlovcu. U revoluciji 1848/49 narodni zastupnik i prevođa Hrvatskog sabora; glavni radaktor saborskih zavoda i zaključka. 1850. imenovan vrhovnim državnim odvjetnikom. 1873. - 1880. bio je hrvatski ban. Poslije toga napustio je politiku i živio povučeno, baveći se matematikom i astronomijom.

Mažuranić je počeo pisati pjesme već kao gimnazijalac u Rijeci. Od 1841. do 1845. bio je suradnik Gajeve Danice. 1844. godine objavio je svoje najveće i najznacajnije djelo, ep *Smrt Smail - age Čengića*. Tim djelom, u kojem su sretno prevladali klasični i dubrovački utjecaji kao i utjecaji narodne poezije, Mažuranić je stvorio klasičan junački ep, koji se kompozicijski i misaono uzdiže nad čitavu ilirsku poeziju. 1849. godina bila je prijelomnom godinom Mažuranićeva života. Tada je austrijska kontrarevolucija uz pomoć Rusije ugušila oslobodilačke pokrete u monarhiji, Mažuranić je kao činovnik bečke vlade zauzimao najviše položaje u državnom aparatu i do kraja vodio popustljivu politiku zastupajući ideju o sporazumu Hrvata i dvora. Kao ban nastoji voditi politiku ekvilibrija između mađarskog i dvorskog utjecaja na Hrvatsku, ali više kao pasivni promatrač nego aktivni politički vođa, usmjerujući sva svoja nastojanja na kulturno unapređenje zemlje. Pjesnički rad Mažuranića nije bio zahvaćen protuslovljima njegova držanja u politici: svjestan da je njegova političko - činovnička praksa nespojiva s pozivom pjesnika, Mažuranić je definitivno prestao pisati.

Lik Smail -Age:

Centralni lik oko kojega se odvija sva radnja je Turski plemić Smail - aga Čengić, koji je prikazan kao krvnik i mučitelj. Izvana gledajući doima se kao junak, međutim analizirajući njegove postupke dolazi se do spoznaje kako je on ustvari kukavica koja uziva mučeći nevine i nedužne ljude, naslađujući se u njihovim patnjama.

Sadržaj:

U Štocu u Hercegovini u svojoj kuli Smail - aga doziva svoje slugu da izvedu zarobljene brdane. Smail - aga siđe na polje pred kulu i počne zarobljenu raju darivati darovima. Raja gine u mukama ali bez jauka. U silnom sukobu nasilja, bez obzira što gubi, raja pobjeđuje nijemim,

hrabrim i dostojanstvenim držanjem pred smrću. Smail - aga je bijesan, prolio je toliku krv, a svoju silu nije iskazao. Zato poziva starca Duraka, kojeg je zatočio, jer mu je ovaj svojedobno savjetovano, da ne muči raju koja bi se mogla osvetiti. Smail - aga kaznjava starca vjesanjem, koji sa sinom Novicom uzalud moli milost. Durakov sin Novica potajno kreće noću Crnogorcima da iznenadi Smail - agu. Do toga časa i on je bio krvnik sa Turcima. Crnogorci bi ga smjesta ubili, da nije dao znak da dolazi kao prijatelj. Novica će izdati agu, da bi mu se na taj način osvetio za vješanje njegova oca, on će ujedno izdati i svoj narod i svoju vjeru.

Novica sretno stiže u Cetinje gdje izvaji straži, da se želi boriti na strani Crnogoraca. Sluga ga propušta u grad.

Sapat saziva junake, četa se sabrala i stigla na obale Morace, hladne vode. Svećenik spominje skoru borbu, a možda i smrt mnogima od njih. Uto stiže Novica i obećava, da će ih povesti u Smail - agin logor, a da postane dostojnim vodičem Novica se mora pokrstiti. Sunce zađe za planinu i četa krene na put. U četu stupaju i osvetnici kojim snagu daje vjera u osvetu, boga, slobodu. Strašnom Smail - agi suprostavlja se glas starca svećenika. Obojici glas podrhtava. Riječi su povišene. To su dvije suprotnosti, iz prvog izbija prijetnja, a iz drugog mirnoća i odlučnost. Sad je već jasno da se ovdje ne radi samo o sukobu dviju vjera, već i o sukobu dobra i zla.

Smail - aga kupi harač po Gačkom. Harlije se razidoše, a on kratki vrijeme junačkim igrama. Ima ostro oko, hrabro srce i junačku sigurnu ruku. Haračije se vraćaju bez harača i vode raju. Aga je bijesan, sto nema harača. U međuvremenu na polju je oluja. Četa se približava logoru, razvi se borba na život i smrt. Aga pogine, ubio ga je Novica, kojeg zadesi ista sudbina, ali unatoč tome četa je pobijedila.

Analiza dela:

Iz stihova izvire skromnost i jednostavnost naših ljudi, koji vođeni ljubavlju i odlučnošću žrtvuju svoje živote u spas svoje domovine. U pjesmi je naglasen i religiozni moment, koji je bio značajan moment u borbi naroda protiv Turaka. Važno je bilo koje je vjere bio čovjek, jer tko je odbacio svoju vjeru, priznavao je Tursku vlast.

2. Smrt Smail Age Čengića

Bilješke o piscu:

Ivan Mažuranić rodio se 1814. godine u Novome Vinodolu, gdje je završio njemačku pučku školu. Po svršetku škole ostao je još dvije godine u rodnom gradiću, a potom odlazi u Rijeku, u gimnaziju s latinskim i njemačkim nastavnim jezicima. Gimnaziju je završio s odličnim uspjehom pa školovanje nastavlja 1833. godine kada seli u Zagreb, gdje upisuje studij filozofije. Drugu godinu studija nastavlja u Ugarskoj i tamo ga zatiče Gajev proglas za "Danicu" i "Novine hrvatske". Ujesen 1835. vraća se Mažuranić u Zagreb i upisuje pravoslovnu akademiju. Svršivši i te nauke 1838. namješta se kao pravnik u odvjetničkom uredu. 1873. godine Ivan Mažuranić postao je hrvatski ban, prvi "ban pučanin". Sišavši s banske stolice ne bavi se više politikom. Posljednje godine života proveo je u miru baveći se matematikom i astronomijom. Umro je 1890. godine u Zagrebu.

Mažuranić je autor malog broja djela, ali po umjetničkoj vrijednosti jedan je od najznačajnijih hrvatskih književnika. Mažuranić je nadopunio izgubljeno 14. i 15. pjevanje Gundulićeva epa "Osman". Mažuranićevo životno djelo "Smrt Smail-age Čengića" objavljeno je 1846. u almanahu "Iskra". Ep je komponiran u pet pjevanja (Agovanje, Noćnik, Četa, Harač i Kob) i donosi stvarnim povijesnim događajem inspiriranu fabulu o turskom silniku Smail-agi, njegovom bezdušnom tiranstvu i nasilju nad Crnogorcima te njihovoj osveti i aginoj zasluženju pogibiji.

Sadržaj:

Agovanje

Smail-aga vladao je u Hercegovini kao turski plemić. On je bio poznat kao mučitelj Crnogoraca koji mu se nisu htjeli pokoriti. U jednom okršaju on ih je veliki broj zarobio. Željan da gleda krv i mučenje aga naredi svojim slugama đelatima da izvedu zatvorenike i starca Duraka koji ga je htio zaplašiti da će mu se Crnogorci osvetiti. Aga muči Crnogorce na razne načine. Jedne je dao nabiti na kolac, druge vješati, a trećima je dao odrubiti glave. On se je nadao da će čuti jauke, vapaj i molbe ali to se nije dogodilo. Zbog toga agu obuze paničan strah koji je krio u sebi. Pošto to nije doživio on dovede starca Duraka i sina mu Novicu. Kod njih mu je to uspjelo jer su oni gledali smrt svoje Crnogorske braće. Durak je molio, pištao i vikao da ga pomiluju. Veoma sretan da je uspio istjerati strah iz njih aga je veselo gledao vješanje Duraka. Sve je to gledao starčev sin Novica i

on se zakune da će se osvetiti agi za njegovo nedjelo.

Noćnik

Pošto nije Novici udovoljio zelju da pusti njegova oca aga u svom prijašnjem đelatu naiđe na protivnika. Novica odlazi u šume i po brdima dolazi u Crnu Goru. Bojao se je dvaju neprijatelja: age i Crnogoraca. Međutim on se svejedno uputi u crnogorski tabor. Došavši pod zidine noćnika Novica naiđe na stražara preobučenog u crnogorsku nošnju. Stražar ga pušta unutra pod uvjetom da odloži oružje. Novica za osvetu agi odlazi među Crnogorce, odnosno do njihovog vojvode da bi se složili i zajedno uništili agu.

Četa

Jedne tamne noći kretala se po planinama jedna kolona, a pravac joj je bila Hercegovina. Šuteći, prolazila je četa od stotinu Crnogoraca na čelu sa Mirkom kao harambašom. Nisu bili to birani momci nego je to bila grupa Crnogoraca koja je imala jedan cilj: uništiti tursku vlast. Da bi četa ostala neprimjećena putovala je samo noću. Jednog sunčanog dana četa se odmorila. Već pred večer čuli su viku pastira koji su skupljali svoja stada koja su se nalazila oko Morače. U to vrijeme do čete je došao starac i počeo ih je ispovijedati, blagoslivljati i davati im savjete kao iskusan čovjek. Starac je rekao četi da treba da se bore protiv Turaka. Starac ode ali nakon njega dođe neki čovjek koji je bio obučen u odijelo turskog đelata. Svi se Crnogorci odmah uhvate za mačeve. Tada im on kaže da će se zajedno osvetiti Smail-agi.

Harač

Jednog lijepog sunčanog dana otputi se Smail-aga sa svojim haračlijama na granicu Crne Gore. Šatore je razapeo i poslao haračlije. Oni se svi vraćaju praznih ruku. Haračlije traže od raje po glavi zlatnik, a od porodice jednog ovna. Raja nije platila harač jer nije imala novaca. Aga naredi da mu se dovede raja. Ljutit aga htjede da iskaže svoje junaštvo na raji. Baciv se "đilitom" umjesto raje pogodi Turčina usred oka. Ljutit na taj neuspjeh ode da smišlja muke za raju. Naredivši da se raja poveže za repove konjima naredi vojvodi Bauku da ga proslavi na guslama. Bauk mu otpjeva pjesmu o junaku koji kasnije pogiba. Iza šatora u grmlju vidjele su se na više mjesta po dvije svijetle točke koje su se dobro isticale u tamnoj noći. Bijahu to Crnogorci. Čuje se pucanj, jedan, dva, tri a zatim se čuje agin glas

koji više slugama da mu dovedu konja. Pade tu mrtav aga i sluge. Jedino se spasi Bauk. Novica je htio da izvrši svoju osobnu osvetu ali ga jedan Turčin ubi. Crnogorci se vratiše kao pobjednici i odniješe aginu glavu.

Kob

Pod Lovćenom se nalazi polje na kojem se nalazi jedna kuća. U njoj živi jedan Turčin odjeven u punu ratnu opremu. Na licu mu izgleda da je ljut međutim to samo izgleda. Taj čovjek je Smail-aga. To je njegovo čelo, njegove ruke i odijelo, al' sve to visi obješeno i tužno. Proganja ga savjest. Ovim zadnjem djelom Mažuranić nas obavještava da je život Smail-age gotov i da je on jadan.

Karakterizacija likova:

Smail-aga Čengić

Krvoločni tiranin, bezobzirno i nemilosrdno ubija Crnogorce, utjeruje harač, ubija starca Duraka (Novičin otac), boji se osvete Crnogoraca, na kraju djela biva ubijen